

הלכות עירובין שורשנו

ך חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה¹⁰ אם לא נפרצה במילואה¹¹ ואין כפירצה יותר מעשר אמות שפירצה זו אינה אוסרת החצר מלמלטל בה מפני שהוא לה כפתח¹² כמ"ש בס"י שם"ב¹³ מותר למלאת מהלשון שנכנס בה ולהכניס המים לבית ואע"פ שעמקו עשרה ורחבו ד' אינו חולק רשות לעצמו שכיון שנכנס החצר ואינו יוצא ממנו הרי הוא כבור שבהצר ומחיצות החצר מתירות אותו ואינו נאסר מחמת שפרוץ לים שהוא כרמלית¹⁴. אבל אם נפרצה במילואה או שיש כפירצה יותר מעשרה אסור למלאת ממנו לחצר כיון שאין מחיצה על גבוי בניו לבין המים שבהוין שהרי שם נפרצה החצר במילואה או יותר מעשר¹⁵ וצריך להזהיר לרבים שנכשלים בזה במקומות שגהר מהלך סמוך לחצרות¹⁶.

אבל בחצר עצמה מותר למלטל אם הלשון הוא עמוק עשרה¹⁷ מתוך ד' אמות¹⁸ שהוא נחשב למחיצה וכגון שהוא רחוק משפת הים או שגידודיו גבוהים ביותר בענין שאין לחוש בו שמא יעלה הים שירטון ויתמעט עמקו מעשרה וימלטלו בחצר כבתחלה¹⁹ כמ"ש בס"י שם"ג²⁰.

ואם במקום שנפרץ כותל החצר נשארו שם למטה גידודין גבוהים עשרה והמים מכסים אותם מותר למלאת ממנו מים לחצר אבל אסור להכניסם לבית²¹ אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה על המים מפני שהגידודים המכוסים במים חשובים מחיצה לגבי החצר אבל לא לגבי הבית²² לפי שבחצר פעמים שהם ניכרים ונראים כשהמים שוקעים אבל בבית אין ניכרים ונראים לעולם²³ ולכן אסור למלטל שום דבר מהצר לבית²⁴ אם אין הלשון עמוק עשרה:

לשון דיני חצר מארבע אמות וביב ובו ח' סעיפים:

א חצר שהיא פחותה מד' אמות^א על ד' אמות^ב וסמוכה לרשות הרבים^ג אין שופכין לתוכה מים בשבת כימות החמה^ד שכיון שאין בה ד' אמות אין סאתים מים שאדם הגיל להשתמש בכל יום^ה ראויים ליבלע בה^ו והרי זה כאלו שופכן לרשות הרבים.

ואף על פי שאין בשפיכה זו שמהצר לרשות הרבים איסור של תורה (אם אינו שופכן סמוך לרשות הרבים ממש אלא ברחוק מעט בענין שיציאתן לרשות הרבים היא מאליהן^א

כג בריהא שם יב, א. מור ושילע ס"ב.
 כד רש"י שם ד"ה שנכנס. מור ושילע שם.
 כה משנה עירובין מ"ג ב. לכוז ס"ב.
 כו סעיף יח.
 כז ראב"ד הל' שבת פמ"ו ה"ב. ד"ט"א עירובין יב, ב ד"ה וזה הפירוק. ב"י במוקד הסימן. ח"א זמ"ז ס"ק ד.
 כח ראב"ד שם. מ"א ס"ק ו.
 כט מ"ז מוק ס"ק ד.
 ל ר"ח בתו"י עירובין שם ד"ה הכא. רא"ש עירובין פ"א סמ"י בשם רשב"ם. ח"א שם. וראה לקמן סי' שסג סמ"ד דמוקדוק רק למחיצה ובעיני.
 לא כרמלית ס"ב.
 לב תוס' שם. מ"א שם.
 לג מעוף לה.
 לד גמרא שם יב, ע"ב. לפירושו רש"י שם ד"ה האית. וזכ"י דעת תוס' והרא"ש שם. מור ושילע שם.

לה לכוז ס"ב.
 לו רא"ש שם. מ"א ס"ק ה.
 לז תוס' ורא"ש שם.
סימן שני
 א תוס' שם פ"ח, א. מור ושילע ס"א. וראה גם לקמן סי' ששנ.
 ב רש"י שם ע"ב ד"ה דארץ. רא"ש שם פ"ח ס"ט. מור ושילע שם.
 ג כרמלית ס"ז וש"נ.
 ד כרמלית ס"ג וש"נ.
 ה גמרא שם.
 ו רב זרדא שם ע"ב. רש"י שם ד"ה תיבט, וברמקן ס"ה.
 ז רש"י במשנה שם ד"ה שופכין. ועי' שם עוד בד"ה לא יפוך (סמוך לציאתו). וראה גם עבודת הקדש שער ג רס"ו: סמוך לציאתה.

הלכות עירובין שנו

תשיא

ואיננה כח שפיכתו ממש אלא כחו הוא גורם בלבד¹) ומכל מקום מדברי סופרים אסור (בכל ענין) גזרה שמוא ישפכנו לרשות הרבים² (או כהצר סמוך לרשות הרבים) ממש.

לכך צריך לעשות נומא שתהא הללה מחוקת סאתים³ שיוכלו⁴ מי תשמישו לירד לתוכה ולא יהיה כאלו שופכן לרשות הרבים בין אם יעשנה כהצר בין אם יעשנה ברשות הרבים סמוך לחצר ממש⁵ אלא שאם יעשנה בהוין צריך לכסות בנסרים⁶ שאם תהא מגולה פעמים שיהיה רפש וטיט בתוכה ולא תהא עמוקה עשרה ותהיה כרמלית אבל כשהיא מוכסה ופיה לרשות היחיד⁷ הרי זה חורי רשות היחיד שהם כרשות היחיד⁸:

ב וכיון שיעשה נומא סאתים מותר לשפוך בה ובחצר⁹ כל מה שירצה¹⁰ אפילו כור ואפילו כוריים¹¹ ואפילו נתמלאה הגומא מערב שבת¹² דכיון שהקנו לו חכמים זכר לשבת שלא ישכה וישפכם ברשות הרבים הוא בעצמו שוב אין לחוש¹³ אם הם יוצאים מאליהם לרשות הרבים¹⁴ (רק שיהיה שלא ישפכם סמוך לרשות הרבים ממש¹⁵ שלא אצל הגומא בענין שצייאתן לרשות הרבים היא כח שפיכתו ממש שיש בוה איסור של תורה כמו במגולגל הפין מרשות היחיד לרשות הרבים¹⁶) אבל אם אינה מחוקת סאתים לא ישפוך בה אפילו מעט¹⁷ גזרה שמוא ישפוך הרבה יותר ממה שהיא מחוקת¹⁸:

ג וכל זה בימות החמה שאדם מקפיד על לכלוך הצירו והפין הוא שיצאו המים ממנה לחוין¹⁹ וכשהם יוצאים הרי נתקיימה מחשבתו ויש לגזור שמוא ישפכם בעצמו החוצה²⁰ אבל בימות הגשמים שאין אדם מקפיד על לכלוך הצירו²¹ ואינו מתכוין שיצאו המים ממנה לחוין²² אין לחוש לכך ומותר לשפוך בה כל מה שירצה²³ אפילו היא קטנה מאד (ואפילו

יח אבי שם פה, מ"ב (לענין ימות הגשמים, בעוקה מחוקת סאה), תוס' שם ד"ה מנזיק, רא"ש שם (לענין ימות החמה, בעוקה מחוקת סאתים).
יט ברייתא שם סע"ב, מ"א ס"ב ב.
כ הרב רבינו יהונתן ד"ה מקצתו עשן, ב"י, מ"א שם.
כא כדלעיל, ס"א.
כב וראה לקמן ס"ג (בימות הגשמים) שמתור נטעם אינו מתכוין אפילו סמוך לרה"י. וראה לקמן ס"ה (בהצר ד' על ד').
כג עיי' תוס' ורא"ש (מו"ק פ"ג דשבת דף פ"ב, ח ס"ה) לא מחיב (שמגולגל חיים), וראה גם רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"א.
כד נמא שם, מור ושועי שם.
כה נמא שם, מ"א ס"ב ב.
כו רש"י פה, א ד"ה אפילו לשפוך, רבנו יהונתן שם ד"ה בימות החמה.
כז מ"א, רש"י ע"ב ב"ה פחות כ"ו.
כח ברייתא שם לפרש"י ד"ה שילבעו בנקמון, מ"א ס"ב ה.
כט נמא (אדם רוצה שילבעו מים בנקמון), רש"י שם ד"ה התם למאי תיחוש (הוא לא מקיימא מחשבתו ולא נהא ליה דלפקי מיא), לבוש ס"א, מ"א שם, וראה גם רש"י שם ע"א ד"ה התם תיחוש (למני גומא סאתים, דלעיל ס"ב). במשנה שם ד"ה שופכין (למני כ"ב, דלקמן ס"ה), בממא שם סע"א ד"ה אדם רוצה ומש רע"ב ד"ה תימינו (למני הצר ד' על ד', דלקמן ס"ה).
ל א"ר שם, מור ושועי שם.

ח עיי' סו' קט"ז פ"ג (ובשוע"ר שם ס"ה, ובמ"א ס"י שכח פ"ק ג' ובשוע"ר שם מ"ב, ובנהדרין פ"ג ע"ב ודו"ק (אפילו) עיי' ע"ב, ראה אנ"ק ח"מ אגרת ורנב העירות 34.
 וראה גם מהר"ל לסי' ר"ח ובהו דנהו כרמלית). וכן משמע ברישב"א (עירובין) שם ד"ה אלא שמבמחין) שבבית יוסף (בריש הסמין; וכי ירוק התם (בהצר) ה"ה שופך מרה"י לברמלית או לרה"ה, ראה אנ"ק שם הערה 5, וראה עור שם ד"ה ב"ו אמות; אפילו כשנותן דרך שפיכה וסמוך לרה"י), וראה ח"י צ"צ לה, ג, ש"ת אר"ן צ"ב ס"ה ד"ה אגנם י"ל שם ס"ה כמה ד"ה עור אראה ליה, ש"ת השדה שיער הכללים ריש כלל ה', ולקמן ס"ב, שהוא כמו מגולגל הפין מרה"י לרה"י.
ט הרב רבינו יהונתן במשנה שם ד"ה רצה שהוא, רש"י ע"ב ד"ה פחות כ"ו.
י משנה שם, מור ושועי שם.
יא תוס' דף פ"ט [פ"ט] ד"ה לא שנו וברא"ש שם סוף ס"ב (שאין שופכין לתוך העוקה), וראה גם לקמן ריש ס"ב.
יב משנה שם, רש"י שם ד"ה אין מבפנים, מור ושועי שם.
יג רש"י שם ד"ה אלא שמבמחין.
יד ראה לקמן ס"ה פ"י הכ"כ שבהצ"ח, וכה"ה ברישב"א ובמ"א שבמסנך "ופיה ברשות היחיד".
טו רשב"א ורשב"א שם ד"ה אלא שמבמחין, הובא בב"י בריש הסמין, מ"א ס"א.
טז למשן ס"א, עיי' תוס' דף פ"ט, א ד"ה לא שנו, וראה גם לעיל ס"א.
יז רא"ש שם, רבנו יהונתן שם כמף המנאי, טור ושועי שם.

תשיב

הלכות עירובין שנו

שופכן סמוך לרשות הרבים ממש אם הוא בענין שאינו פסיק רישיה שיצאו לרשות הרבים מיד מכה שפרכתו ממש⁸²):

ך ולמה אין חוששים למראית העין שהרואה העין שהצנור שבקרקעות הצירו מקלה מים בשבת יאמר שהוא עצמו שפכן לרשות הרבים⁸³ (או בחצר סמוך ממש ליציאתו לרשות הרבים במתכוין כדי שיצאו לרשות הרבים) לפי שבימות הגשמים סתם צנורות מקלחים הם מי גשמים⁸⁴ ויאמר הרואה שמי גשמים הם⁸⁵ ואפילו שלא בשעת הגשם יאמרו מי גשמים הם שמתמצים והולכים מן הגשמים שעברו⁸⁶:

ך ואם יש בחצר ד' על ד' אפילו אינה מרובעת אלא ארוכה וקצרה⁸⁷ כגון שארכה שמנה אמות ורחבה כ' ו⁸⁸ מותר לשפוך בה כל מה שירצה⁸⁹ אפילו בימות החמה מפני שהסאתים שארה רגיל להשתמש בכל יום אין לגזור בהם בחצר זו שהרי ראויים ליבלע בה⁹⁰ ואם כן כששופכן אינו שופכן כדי שיצאו לחוץ ואף אם אירע שיוצאין אין כונתו לכך ולא נתקיימה מחשבתו כפיצאה זו⁹¹ ואין לגזור בה שמה ישפכם הוא עצמו כרשות הרבים לפיכך אף אם רוצה להשתמש בה יותר מסאתים לא גזרו שדבר שאינו מצוי הוא⁹² וכן אף אם היא מליאה מים מערב שבת⁹³ שזהו גם כן דבר שאינו מצוי ולא רצו לגזור בשביל זה בלבד כיון שבסאתים שרגילים להבלע בה אין לגזור בהם (ומכל מקום צריך ליהדר שלא לשפוך סמוך לרשות הרבים ממש כמו שנתבאר⁹⁴):

ן וחצר ואכסדרה שאין בכל אחת מהן לבריה ד' אמות אלא בהצטרפות שתיהן הרי אלו מצטרפות לד' אמות להתיר לשפוך בהן⁹⁵ והוא הדין שתי דיוטאות שלפני כ' עליות ועליהן מקויבה⁹⁶ רבה⁹⁷ שראויים המים ליבלע בה ואין בכל אחת מהן לבריה ד' אמות מצטרפות זו עם זו אם הן סמוכות זו לזו בתוך ד' מפתים שתשמישן נוח מזו לזו והרי הן כדיוטא אחת⁹⁸:

ז וכל זה בחצר הסמוכה לרשות הרבים אבל הסמוכה לברמלית אפילו היא קמנה מאד א"צ גומא ומותר לשפוך בה כל מה שירצה אפילו בימות החמה⁹⁹ אף על פי שמתכוין שיצאו לחוץ שכיון שאינו שופכן בידיו לברמלית או סמוך לברמלית ממש¹⁰⁰ אלא מכחו הם באים לברמלית וכחו בברמלית לא גזרו¹⁰¹ כמו שנתבאר בס' שנה"א.

מב רש"י שם פה, א ד"ה מה בין זה (לכני גומא סאתים, דלעיל ס"ב).
מג סעף ב, וראה לעיל ס"ג (בימות הגשמים) שמותר מצטעם אינו מתכוין אפילו לרה"ה.
מד שם במשנה, מור וש"ע ס"א.
מה הרב רבינו יהונתן ליגרסא ז"ל דיהי בחשונה ר"ה וכן שני דיוטות, רמ"א ס"א.
מו רבינו ידוניתן שם, מ"א ס"ק ו (לגרסת מחצית השקל שם).
מז רבינו ידוניתן שם, מ"א ס"ק ו.
מח רחבים ה"ל שבת פט"ו ה"פ (וראה מ"מ שם).
מט רש"י שם פה, א ד"ה הני תרישי, ובעבודת הקדש שער ג ס"ו, ש"ע סוף ס"א.
מנ דלא מקרי כחו, כדלעיל ס"א דה"א במזמרים, וע"ל לעיל ס' שנה ס"ד וס"א, כששופך על הרופן על ארץ הדין.
נ רש"י ופ"מ שם, מ"ז ס"ק ה.
נא סעף ד.

לא ככל דניו אינו מתכוין ופסיק רישא, וכדלעיל ס' של ס"א ש"ג.
לב רש"י שם ר"ה אי משום.
לג רבא שם.
לד רש"י שם ר"ה אי משום, לבש ס"א, מ"א ס"ק ה, וע"ל לעיל ס' רגל ס"ה.
לה ר"ס נ"ב, שם ר"ה הא רחמינן, הובא בבב"י, ח"א שם.
לו אבי דלעת ד' וזקא שם, מור וש"ע שם.
לז רש"י ר"ה ראיך, דא"ש שם, מ"א ס"ק ד.
לח ריב"א שם ר"ה זגרא מ"א, מור וש"ע שם, וכדלעיל ס"ב בגומא סאתיים.
לט רש"י שם ר"ה תיבו.
מ רש"י שם, ובמקו ע"א ד"ה אדם רוצה, וראה גם רש"י ע"א ב"דית תני (תתם) תיינו כ"י (לכני גומא סאתים, דלעיל ס"ב), לבש ס"א.
מא עבודת הקדש שער ג ס"ו, ריב"א שם ר"ה זגרא מ"מ כ"י, הובא בבב"י.

הלכות עירובין שנו

תשיג

ויש אומרים¹⁰ שאין חילוק כאן בין רשות הרבים לרמלית ולא אמרו שכתבו בברמלית לא גזרו אלא בימים ונהרות¹¹ שאינם מתחלפים ברשות הרבים או אפילו ברמלית שכבישה אלא שהיא חוץ לעיר¹² שג"כ אינה מתחלפת ברשות הרבים גמורה שאין דרך להיות רבים מצויים כל כך חוץ לעיר כשיעור בקיעת הרבים ברשות הרבים גמורה אבל ברמלית שבתוך העיר מתחלפת ברשות הרבים גמורה¹³ ואפילו בזמן הזה שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים גמורה מפני שאין ששים רבוא בוקעים בה¹⁴ מכל מקום מתחלפת היא בעיר גדולה שיש בה ע' רבוא¹⁵. ומה שהתירו בגוזמרא שע"פ המים לשפוך דרך הנקב אף על פי שהשופכין הולכין מכחו להלאה מכנגד מחיצת הגוזמרא כמו שנתבאר בס' שני"ה¹⁶ הוא משום שאינו מתכוין לכך¹⁷ כמו"ש שם אבל כאן כששופך לחצר שאין בה ד' אמות כימות החמה מתכוין שיצאו לחוץ משום לכלוך חצרו¹⁸. וכן עיקר¹⁹.

ולדברי הכל בחצר שאינה מעורבת לא גזרו על כחו ומותר לשפוך בחצר זו במתכוין שיצאו ממנה לחצר זו אף על פי שלא עירוב יחד²⁰ ועיר המוקפת הומה ולא עירוב בה כחצר שאינה מעורבת היא כיון שיש לה מחיצות אלא שמחוסרת עירוב²¹:

ח ביב²² והוא הריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרשות הרבים²³ ומושך והולך במשך רשות הרבים הרבה אם הוא מכוסה בר"ה ד' אמות הסמוכים לחצר ויש ברחבו ג"כ ד' אמות²⁴ מותר לשפוך אפילו על פי היב שבחצר סמוך ממש לרשות הרבים אפילו כימות החמה אף על פי שהמים יוצאים מידו לרשות הרבים לחוץ מד' אמות המכוסים²⁵ מפני שה' על ד' אלו של בייב המכוסים ברשות הרבים שהם כחורי רשות היחיד²⁶ דינם כחצר שיש בה ד' על ד' שמותר לשפוך בה אפילו כימות החמה לפי שבד' על ד' של ביב ראוי גם כן ליבלע סאתים כמו בחצר²⁷.

ובלבד שלא יהא סילון של עץ שאין המים ראוים ליבלע בו אבל אם עשוי כעין רצפה של אבנים ראוי ליבלע בו ומותר²⁸.

ובזה לרשות הרבים אבל לרמלית אפילו כסילון של עץ²⁹ מותר³⁰ לפי סברא הראשונה³¹

סד בתשנה שם כחבי אליעזר בן יעקב. תוס' שם ר"ה ביב. דא"ש שם פ"ח ס"ב. העקב הא' שבגזר ושילע ס"ב. וכפ' בשור ושילע ס"א כ"ר זירא (דאפילו ארך וקטין) ואינו מביא שם דעת הרמב"ם החולק, ומבואר בגמרא שם (הדין) אילוב דדאב"י (וא"כ גם כאן בבב כחא פוסקים טראב"י, אף שהוכיחו דעת הרמב"ם החולק) ודוק. ע"י תוס' יום טוב (ר"ה) והבנים אגורים, שביאר שתלוי זה ביהו.

סה רש"י במשנה שם ר"ה ביב. ס"א ס"ק ג.

סו רש"י במשנה שם ר"ה שהוא קמור, לפירוש התימ' שם. דא"ש שם. מור ושילע ס"ב.

סז רש"י שם ר"ה לא ישפך, לדעת הבנים האופרים. מור ושילע שם.

סח בדלעיל ס"א וש"נ.

סט גמרא שם לדעת רב זירא.

ע תוס' דא"ש שם. מור ושילע שם.

עא צינור ביב של עץ (אפילו אין בו ד' אמות) שהמים נשפכים דרכו לרמלית. ראה רמב"ם שם פמ"ז ה"ח.

עב רמב"ם שם פמ"ז ה"ח. שורע ס"ב.

עג דלעיל ס"א, שכתבו בברמלית לא גזרו. ונו"י ח"א ס"ק ה, שתלוי זה ביהו.

נב תוס' שם פ"א, א"ר"ה הני תימ"א. שבת ק, ב ר"ה כחו. דא"ש שם פ"ח סוף פ"ג. רמ"א ס"ג. וראה מ"ז ומ"א ס"ק ה.

נג בדלעיל ס"ה שנה מ"ד.

נד בדלעיל ס"ה ס"ב וש"נ.

נה ש"ת מחרש מרומבונן ג' צ"ג, ותשובתו שבש"ת רשב"א ח"א ס"ה תתן, ובמדרשי שבת רמז טעה. ב"י.

נו תשובת מר"ם בשב"ת הרשב"א ושכמוהו שם. רמ"א שם.

נז ח"א ס"ק יא.

נח מוקף א.

נט עירובין פ"ה, א' רש"י שם ר"ה אפילו לשפוך תשובת מר"ם שבש"ת הרשב"א ושכמוהו שם. מ"א ס"ק יג ולעיל שם ס"ק ד. ובהו מותר אפילו בחצר המסוכת לרח"ל, בדלעיל ס"ג וס"ה.

ס ובדלעיל ס"ג.

סא רח"א שם.

סב תוס' עירובין פ"ה, א' ר"ה לא שנו בשם רשב"ם. דא"ש שם. רמ"א שם.

סג תרומת הדשן סוף פ"ה ע"ג. רמ"א שם.

תשיר

הלכות עירובין שנו-שנה

ואף שאין זה עיקר מכל מקום יש לסמוך על דבריהם להקל בצנור המקלה למעלה מ' בכרמלית שמותר לשפך בו אפילו במתכוין שירדו המים לכרמלית כיון שהם עוברים דרך אייר מקום פטור¹ שיש מתירים כזה בכרמלית כמו שנתבאר בס' שמו"ע²:

שנת דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה וכו' ב"ב סעיפים:

א כל הוקף מחיצות שלא הוקף לדירת³ אדם⁴ לכניסה ויציאה תמיד⁵ כגון רחבה שאחורי הבתים⁶ והקרקף והוא הוקף גדול להכניס בו עצים לאוצר⁷ והגינה⁸ והפרדים⁹ המוקפים גדר גבוה¹⁰ טפחים וכל כיוצא בהן מהמקומות שיתבאר בס' ש"ב¹¹ אסרו חכמים לטלטל בתוכן יותר מד' אמות¹² כמו ברשות הרבים¹³ ואף על פי שהן רשות היחיד גמורה מן התורה והזרקף לתוכן מרשות הרבים חייב¹⁴ שהרי מחיצות גמורות הן אלא שמוחסרין דיוורין¹⁵ הרי הן ככרמלית מדברי סופרים¹⁶ שכיון שאינו עשויין לדירה מתחלפין הן ברשות הרבים¹⁷ אם הן הוקף גדול אבל הוקף קטן אינו מתחלף ברשות הרבים¹⁸ ומותר לטלטל בתוכו אף על פי שלא הוקף לדירה:

ב וכמה הוא הוקף קטן עד בית סאתים ועד בכלל כחצר המשכן¹⁹ שהיה מאה אורך ונ' רוחב²⁰ שהן כ' פעמים נ' על נ' ונ' על נ' הוא בית סאה שהוא כ' אלפים ות"ק פעמים עולה על אמה וסאתים הן ה' אלפים אמה על אמה²¹ וכל מקום שיש בו כשיעור זה בין שהוא עגול בין שהוא מרובע²² ממש כגון שארבו ע' אמה וב' שלשי אמה²³ ועוד משהו²⁴ ולא חשו חכמים לדקדק בו²⁵ וכן רחבו בין שהוא ארוך וקצר כגון שארבו מאה ורחבו חמשים מותר לטלטל בכלו²⁶ ובלבד שלא יהא ארכו יתר על פי שנים ברחבו²⁷ אמה אחת²⁸ כמו שחצר המשכן לא היה ארכו יתר על פי שנים ברחבו²⁹ אפילו אמה אחת אבל פחות מאמה אינו כלום ואינו אוסר³⁰:

- יא ר' יוחנן שם סז, כ. ב. מור ולבשו שם. וראה גם לעיל ס' שמו ס"ז.
- יב ר' יוחנן שם.
- יג רש"י שם ר"ה ח"ב.
- יד רש"י שם ר"ה לעולם אירשאו ור"ה הם אמרו.
- טו לבשו שם.
- טז ברייתא עירובין כג, ב. מור.
- יז שמתו כו. מ"ג.
- יח רמב"ם הל' שבת פמ"ז הל"ג.
- יט רמב"ם שם. מור וש"ע ס"א.
- כ רש"י שם סוף ד"ה אלא אמרה תורה. מור וש"ע שם.
- כא רמב"ם בפרוש חמשה עירובין פ"ב ר"ה ועוד אמר. לבוש. אליה וזשא. וראת גם לקטן ס' שצח ס"ה וס"א.
- כב תוס' שם ר"ה ר"ע.
- כג במשנה שם וכרבי יוסי. מור וש"ע שם.
- כד ברייתא שם. מור וש"ע שם. ואם הוא פחות מבת מאתיים וארכו יותר על פי שנים ברחבו. ראה שו"ת צ"צ הא"ח ס' לט אות ג.
- כה ברייתא שם. רמב"ם שם הל'.
- כו רש"י שם ר"ה ארכה. רמב"ם שם הל' פ"ז ס"ז ב.
- כז רבנו ירוחם נתיב יב הל' (עא, ד). ב"י ר"ה ונ"ש ובלבד. מ"א ס"ק ג.

עד מרח"ל הל' עירובי הצרות (פ"ב). רמ"א ס"ג.
עה דיעה ה' שם סוף ה. שמתירים אפילו כלא תהא בינתיים וש"ג.

סימן שנה

- א תשנה עירובין יח, א. רש"י שם ר"ה לנגה. מור וש"ע ס"א.
- ב רש"י שם כב, א ר"ה כל אור. וראה גם במשנה שם ר"ה ורעה הגעות אשרי שם פ"ד סוף ס"א.
- ג רש"י דף כב שם.
- ד רב כהנא כר, א. שלא היתה פתוחה לבית משעה שהקיפה. ע"י ס"י שנט.
- ה משנה שם ורש"י שם ר"ה לנגה ולקרקף.
- ו משנה שם. מור וש"ע שם.
- ז שם כה, ב. רש"י ר"ה בוסתנא. רמב"ם הל' שבת פמ"ז הל' מור וש"ע שם. וראה לקטן מ"ז שע"כ הפרס אינו דומה לנגה כה שאין האילנות מבטלים לדירה בקרקף שהוקף לדירה. וראה הע"ב תתיב ע' 47.
- ח סוף א. וראה גם לקטן ס' שצח ס"ח מה נקרא עשוי לדירה לענין צירוף לחתום עור. לקטן ס' שע ס"א מה נקרא דירה לעירובי הצרות.
- ט משנה שם כג, א וכרבי עקיבא. נמרא שם צ, א. מור וש"ע שם.
- י לבשו ס"א.